

doi: <https://doi.org/10.33763/finukr2021.04.065>

УДК 336.76

К. В. Клименко

кандидат економічних наук, завідувач відділу бюджетної системи НДФІ
ДННУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна, klymenko_kateryna@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8295-1333>

М. В. Савостьяненко

старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки НДФІ
ДННУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна, savomax@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6712-5831>

**ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ**

Анотація. У статті проаналізовано накопичені в процесі реструктуризації вітчизняного ринку небанківських фінансових послуг (РНБФП) проблеми та визначено основні шляхи їх розв'язання на засадах Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року й Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг". Підкреслено необхідність прийняття проекту Закону України "Про фінансові послуги та фінансові компанії" № 5065 і пов'язаних із ним законопроектів "Про страхування" та "Про кредитні спілки". Для підтримки розбудови небанківського сектору запропоновано розробити проект Програми розвитку ринку небанківських фінансових послуг України на середньострокову перспективу, яка має бути стратегічно вивірною, ґрунтуватися на цілісній, інтегративній моделі системи принципів правової держави й галузевих правових засадах, одним із компонентів котрої повинен стати вектор розвитку РНБФП із відповідними затвердженими фінансовими індикаторами, та передбачати збільшення ролі РНБФП у процесах перерозподілу фінансових ресурсів, їх акумулювання для виконання пріоритетних державних завдань, сталого підвищення його капіталізації й залучення інвестицій.

Ключові слова: державне регулювання, ринок небанківських фінансових послуг (РНБФП), реформування, стратегічний розвиток ринку небанківських фінансових послуг, небанківські фінансові установи (НБФУ), "спліт"-регулювання, Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року.

Рис. 3. Табл. 1. Літ. 23.

Kateryna Klymenko

Ph. D. (Economics), SESE "The Academy of Financial Management",
Kyiv, Ukraine, klymenko_kateryna@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8295-1333>

Maksym Savostianenko

SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine, savomax@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6712-5831>

**FORMATION OF THE SYSTEM OF STRATEGIC REGULATION
OF THE MARKET OF NON-BANK FINANCIAL SERVICES IN UKRAINE**

Abstract. The article highlights the issues of development of non-bank financial institutions as subjects of the aggregate financial capacity of Ukraine and promising directions for increasing the efficiency of their operation. The authors give a comprehensive analysis of development problems accumulated in the process of restructuring the non-bank financial services market in Ukraine and identifies the main ways of their solution on the basis of the comprehensive Program of Ukrainian Financial Sector Development

© Клименко К. В., Савостьяненко М. В., 2021

until 2025, of the Law of Ukraine “On Amendments to Certain Legislative Acts Concerning the Improvement of Functions on State Regulation of Financial Services Markets”, etc. The paper also emphasizes the need for the adoption of the draft Law “On Financial Services and Financial Companies” № 5065 and related bills: “On Insurance” and “On Credit Unions”. To support the development of the non-banking sector, it is proposed to develop a draft Program for the development of the non-banking financial services market in Ukraine in the medium term, which should be strategically adjusted and based on a holistic integrative model of the rule of law and sectoral legal principles, financial services with relevant approved financial indicators. In particular, the program document should provide for the growth of the role of the market of non-banking financial services in the processes of redistribution of financial resources, their accumulation to solve priority government tasks; constant increase of its capitalization and expansion of the practice of attracting investments with the use of NBFU market instruments etc.

Keywords: state regulation, non-banking financial services market (NBFSM), reforming, strategic development of the market of non-banking financial services, non-banking financial institutions (NBFIs), “split”-regulation, Strategy of Ukrainian Financial Sector Development until 2025.

JEL classification: G23, G28.

Е. В. Клименко

кандидат экономических наук, заведующая отделом бюджетной системы НИФИ ГУНУ “Академия финансового управления”, Киев, Украина

М. В. Савостьяненко

старший научный сотрудник отдела международных финансов и финансовой безопасности НИФИ ГУНУ “Академия финансового управления”, Киев, Украина

ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ СТРАТЕГИЧЕСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ РЫНКА НЕБАНКОВСКИХ ФИНАНСОВЫХ УСЛУГ В УКРАИНЕ

Аннотация. В статье проанализированы накопленные в процессе реструктуризации отечественного рынка небанковских финансовых услуг (РНБФУ) проблемы и определены основные пути их решения на основе Стратегии развития финансового сектора Украины до 2025 года и Закона Украины “О внесении изменений в некоторые законодательные акты относительно усовершенствования функций по государственному регулированию рынков финансовых услуг”. Подчеркнута необходимость принятия проекта Закона Украины “О финансовых услугах и финансовых компаниях” № 5065 и связанных с ним законопроектов “О страховании” и “О кредитных союзах”. Для поддержания развития небанковского сектора предложено разработать проект Программы развития рынка небанковских финансовых услуг Украины на среднесрочную перспективу, которая должна быть стратегически выверенной и основываться на целостной, интегративной модели системы принципов правового государства и отраслевых правовых принципах, одним из компонентов которой должен стать вектор развития РНБФУ с соответствующими утвержденными финансовыми индикаторами, и предусматривать увеличение роли РНБФУ в процессах перераспределения финансовых ресурсов, их аккумуляции для выполнения приоритетных государственных задач, постоянное повышение его капитализации и привлечения инвестиций.

Ключевые слова: государственное регулирование, рынок небанковских финансовых услуг (РНБФУ), реформирование, стратегическое развитие рынка небанковских финансовых услуг, небанковские финансовые учреждения (НБФУ), “сплит”-регулирование, Стратегия развития финансового сектора Украины до 2025 года.

Одним із ключових напрямів розбудови фінансового ринку в сучасних реаліях є прискорений розвиток ринку небанківських фінансових послуг (РНБФП). У складний для України період ефективний РНБФП міг би стати підґрунтям і каталізатором для забезпечення економічної стабільності та проведення структурних і комплексних реформ. Національний ринок небанківських фінансових послуг має функціонувати як регульований елемент цілісної фінансової системи й бути синхронізованим із фондовим і банківськими ринками та системою державних фінансів.

Слабкий поступ вітчизняного РНБФП помітно знижує конкурентоспроможність держави в залученні інвестицій на міжнародних фінансових ринках та стримує акумулювання фінансових ресурсів внутрішніх інвесторів, тимчасом як його розвиток може стати драйвером зростання національної економіки в умовах складної внутрішньої ситуації, а також прискорити євроінтеграційні й глобалізаційні процеси в країні. Отже, на сьогодні є очевидною потреба у невідкладному формуванні в Україні оновленої ідеології та розробленні відповідних напрямів реформування її РНБФП.

Небанківські фінансово-кредитні установи є об'єктом досліджень багатьох зарубіжних і вітчизняних науковців, які зробили вагомий внесок у дослідження окресленої проблематики. Зокрема, фундаментальні положення ефективного розвитку ринку парабанків як складової фінансового ринку в розрізі функціонування національної фінансової системи виклали у своїх працях Р. Й. Бачо, Ю. М. Гриневич, О. М. Іваницька, О. В. Клименко, Ж. В. Прокopenко, Б. І. Пшик, Г. М. Терещенко, Т. І. Тесленко та ін. [1–8].

Водночас потребують актуалізації питання структурної трансформації, модернізації й реформування таких установ у контексті трансформаційних і реформаторських процесів із урахуванням сучасних реалій.

Мета статті полягає у визначенні проблемних аспектів ринку небанківських фінансових послуг, проведенні оцінки поточного стану його нормативно-правового регулювання та обґрунтуванні стратегічних напрямів його подальшого реформування. Це зумовило потребу в узагальненні проблем розвитку парабанків як сегмента фінансового ринку, а також у розробленні практичних рекомендацій щодо здійснення комплексних реформ.

У світовій фінансовій системі ринок небанківських фінансових послуг є одним із найефективніших механізмів залучення, розподілу й перерозподілу фінансових ресурсів, і його значення зростає. Перспективи розвитку цього ринку залежать від ефективності державної регуляторної політики, функціональності нормативно-правових актів, спрямованих на створення дієвого механізму державного регулювання та нагляду, забезпечення конкуренції на фінансовому ринку, запобігання діяльності недобросовісних компаній, скоординованості із сучасними процесами реформування економіки України.

Державне регулювання діяльності небанківських фінансових установ не завжди має збалансований і системний характер. Правова база обмежується рамковим законодавством стосовно захисту прав споживачів, інвесторів,

кредиторів, що разом із відсутністю спеціального законодавства щодо окремих небанківських фінансових установ стримує інтенсивність поступу відповідного ринку, знижує їх інвестиційну привабливість, деформує роль у розвитку економіки України загалом.

Очевидно, що вітчизняний РНБФП потребує дієвих реанімаційних заходів, а отже, чималої державної підтримки. Для запобігання виникненню кризових ситуацій у майбутньому необхідно реформувати цей ринок шляхом його розбудови на основі вивчення й імплементації європейського досвіду та оновлення національної законодавчої бази.

Вкрай важливо визначити напрями переходу до стратегічного реформування РНБФП, внести відповідні зміни до нормативно-правових актів, конкретизувавши завдання та цілі. Такі кроки вимагають комплексного бачення перспектив законодавчої підтримки національних реформ і утворюють систему антикризових заходів, покликану втілити в державне управління фінансовим сектором загалом та ринком небанківських фінансових установ зокрема засади стратегічного управління, які мають превентивний характер.

Першим кроком у цій сфері став прийнятий нещодавно Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг” від 12.09.2019 № 79-IX (далі – Закон № 79-IX), котрим було запущено реформу державного регулювання ринків фінансових послуг. “Спліт”-регулювання фінансового ринку в Україні фактично означає ліквідацію Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг) та розподіл її контролюючих функцій на фінансовому ринку між Національним банком України (НБУ) й Національною комісією з цінних паперів і фондового ринку (НКЦПФР). Ця подія відбулася 1 липня 2020 р. у зв’язку з набранням чинності Законом № 79-IX. Зокрема, до НБУ перейшов контроль за страховими, фінансовими та лізинговими компаніями, ломбардами, кредитними спілками й бюро кредитних історій, а до НКЦПФР – за фондами фінансування будівництва та недержавними пенсійними фондами [9].

Основоположними для прийняття “спліту” можна вважати рекомендації (структурні маяки), зазначені в Меморандумі України з МВФ [10]. Варто також наголосити, що Нацкомфінпослуг підписала меморандуми про взаємодію і співпрацю з НКЦПФР із метою забезпечення реалізації положень Закону № 79-IX, які передбачають: створення робочих груп із представників для координації діяльності з метою передання функцій; порядок обміну між інституціями інформацією з кадрових питань, планами роботи Нацкомфінпослуг на 2020 р., у т. ч. щодо запланованої діяльності останньої з підготовки проектів регуляторних актів; передання НБУ і НКЦПФР документів та матеріалів, створених Нацкомфінпослуг у процесі виконання нею своїх повноважень і функцій; обмін інформацією про нагляд за небанківськими фінансовими установами, зокрема досвідом щодо проведення перевірок та застосування заходів впливу [11].

Розглянемо конкретні проблемні аспекти, притаманні фінансовому ринку в процесі його трансформації до “спліт”-регулювання:

- наявність чіткого та реального бізнес-плану фінансової установи. Ця вимога НБУ застосовується до банків протягом останніх двох років, і наразі навіть не всі банки її виконали. Так, було задекларовано, що НБУ висуватиме аналогічні вимоги до фінансових компаній, котрі підпадуть під його сферу контролю;

- нормативи достатності капіталу, ліквідності та управління ризиками. Ці вимоги й сьогодні застосовуються до фінансових компаній, але вони дещо зміняться. Вони залежатимуть від того, чи залучає фінансова компанія кошти широких верств населення (страхові компанії, НПФ), чи працює переважно за кошти своїх власників і приватних інвесторів (кредитні організації, ломбарди);

- питання прозорості структури власності та захисту прав споживачів [12].

Коротко в межах дослідження охарактеризуємо кількісні показники суб'єктів ринку небанківських фінансових послуг. Так, протягом 2020 р. усі сегменти РНБФП залишалися активними, попри негативний вплив коронакризи. Активи небанківських фінансових установ (НБФУ) дещо скоротилися, найпомітніше в кредитних спілках і ломбардів. Негативну тенденцію продемонстрували ломбарди (й у кількісному, й у якісному аспектах): за підсумками 2020 р. їх поменшало на 22 установи, а їхні активи знизилися на 9,5 %. Подібна тенденція спостерігалася й щодо кредитних спілок: мінус 15 установ та скорочення їхніх активів на 8 %. Активи страховиків у цей період, навпаки, трохи зросли – на 1,7 %. За результатами 2020 р. на фінансові компанії припадає сукупно 72 % активів НБФУ під регуляцією НБУ, на страховиків – ще 26 %. Річне зростання активів фінансових компаній за рік становило 12,3 %, проте їхні кількісні показники скоротилися на 26 установ (таблиця). Отже, стійкою тенденцією минулого року був поступовий вихід із ринку неактивних учасників. Зокрема, за IV кв. число НБФУ зменшилося на 17 установ. Здебільшого це, як і раніше, наслідок добровільної відмови неактивних підприємств від ліцензій. Також фінансові компанії відмовлялися від ліцензій на надання фінансових гарантій, адже подібні операції ними фактично не здійснюються. Водночас на ринку з'являлися нові ліцензіати, а саме фінансові компанії.

Відбулася необхідна внутрішня трансформація НБУ: створено нові підрозділи, тривають підбір і призначення майбутніх керівників та спеціалістів; завершується формування концепцій (Нацбанк уже оприлюднив Білі книги щодо регулювання ринків кредитних спілок, страхових компаній, мікрокредитування фінансовими компаніями й ринку факторингу), регулювання більшості РНБФП та підготовка до їх впровадження; активно розробляються пропозиції до нових законів і нормативно-правових актів із регулювання цих ринків; майже завершено трансформацію схеми звітування НБФУ під формат, встановлений НБУ, тестується подання звітності учасниками ринку тощо [13].

Таблиця. Динаміка активів небанківських фінансових установ та їхніх кількісних показників у 2016–2020 рр.

Показники	2016	2017	2018	2019	2020				Зміна	
					Берез.	Черв.	Верес.	Груд.	квартальна	річна
Страховики	Активи, млн грн	56 076	57 381	63 493	63 866	61 888	61 617	64 925	5,4%	1,7%
	Кількість компаній, од.	310	294	281	233	225	215	210	-5	-23
Кредитні спілки	Активи, млн грн	2 033	2 170	2 218	2 510	2 576	2 587	2 310	-10,7%	-8,0%
	Кількість компаній, од.	462	378	358	337	335	327	322	-5	-15
Фінансові компанії	Активи, млн грн	67 401	107 534	125 322	162 197	184 108	187 437	182 130	-2,8%	12,3%
	Кількість компаній, од.	650	677	940	986	1 040	965	960	-5	-26
Ломбарди	Активи, млн грн	3 318	3 764	3 721	4 265	4 067	4 123	3 859	-6,4%	-9,5%
	Кількість компаній, од.	456	415	359	324	319	304	302	-2	-22

Примітка. Разом зі звітністю за IV кв. 2020 р. НБФУ мали можливість уточнити дані звітності за попередній квартал. Через це відбулися ретроспективні уточнення окремих показників, зокрема розміру активів за цей період.

Складено за: Огляд небанківського фінансового сектору. Квітень 2021 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2021-04.pdf?v=4.

Варто підкреслити, що наразі вкрай важливим є концептуальне бачення більшості напрямів і шляхів регулювання, зокрема авторизації НБФУ, регулювання їхньої діяльності та нагляду за ними, заходів впливу й виходу компаній із ринку, а також бачення ефективного захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг та нагляду за ринковою поведінкою; структурними підрозділами Нацбанку розроблено підходи до організації ключових процесів – ліцензування, безвізного нагляду, інспектування, фінансового моніторингу, захисту прав споживачів тощо. Усі ці зміни націлені на формування платоспроможного, стійкого й конкурентного ринку з належним захистом прав споживачів небанківських фінансових послуг.

Верховною Радою України 15 лютого 2021 р. зареєстровано законопроект № 5065 “Про фінансові послуги та фінансові компанії” (станом на 27 квітня 2021 р. його прийнято в першому читанні). Законотворці пропонують якісно оновити чинну редакцію Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”. Цей документ є рамковим законом для всіх фінансових послуг в Україні та визначає єдині базові підходи до регулювання й нагляду на всіх ринках фінансових послуг та захисту прав споживачів. Окрема частина законопроекту містить норми щодо регулювання менш ризикового сегмента фінансових установ: фінансових компаній і ломбардів. Законопроект є першим із низки оновлених законодавчих актів, необхідних для всебічного розвитку небанківського фінансового сектору [14].

З огляду на зазначене, вважаємо за доцільне розглянути, наскільки заходи, передбачені в законопроекті, відповідають меті щодо реформування вітчизняного РНБФП та науково обґрунтованим шляхам їх досягнення, а також окреслимо висунуті для обговорення ініціативи, запропоновані законотворцями для наближення України до вимог і стандартів ЄС.

Отже, вказаним законопроектом передбачається унормувати такі питання:

- встановити уніфіковані, спільні для всього фінансового ринку положення стосовно визначень, ключових засад і принципів функціонування ринку фінансових послуг та вимог до діяльності з надання відповідного виду останніх;
- комплексно врегулювати питання, пов’язані із захистом прав споживачів фінансових послуг під час отримання інформації про фінансову послугу, укладення відповідного договору та його виконання;
- визначити вимоги до діяльності фінансових компаній і ломбардів, порядку їх реорганізації й виходу з ринку [14].

Новий закон упроваджує сучасні принципи пруденційного нагляду та виокремлює важливу складову – нагляд за ринковою поведінкою. Він передбачає введення ризик-орієнтованого підходу до нагляду фінансових установ залежно від розміру, значимості, складності бізнес-моделі та рівня ризику конкретної фінансової установи. Виокремлюють чотири основні особливості нових підходів до нагляду (рис. 1).

КЛЮЧОВІ ОСОБЛИВОСТІ НОВИХ ПІДХОДІВ ДО НАГЛЯДУ В МЕЖАХ ЗАКОНОПРОЕКТУ

1. Пропорційність пруденційних вимог – законом установлюються вимоги до мінімального розміру власного капіталу (від 1 млн до 10 млн грн залежно від типу установи та надаваних послуг). Для компаній, які надають окремі види послуг, установлюються пруденційні вимоги.
2. Акцентування на нагляді за ринковою поведінкою – під час здійснення нагляду Національний банк робитиме акцент на порядку надання послуг, захисті прав споживачів та дотриманні окремих вимог посадовими особами фінансових компаній.
3. Можливість застосування коригувальних заходів – Національний банк матиме можливість застосування коригувальних заходів, якщо учасник ринку ще не порушив вимоги законодавства, але регулятор уже бачить певні ризики.
4. Відсутність виключного виду діяльності – надання фінансових послуг не буде виключним видом діяльності. Компанії зможуть провадити іншу господарську діяльність (із відповідними обмеженнями) для повноцінної реалізації своїх бізнес-можливостей

Рис. 1. **Ключові особливості нових підходів до нагляду в межах законопроекту “Про фінансові послуги та фінансові компанії”**

Побудовано за: Проект Закону про фінансові послуги та фінансові компанії № 5065 від 15.02.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71092.

Законопроект визначає два типи послуг: 1) фінансові послуги: страхування та перестрахування, надання коштів у кредит, залучення коштів, що підлягають поверненню, фінансовий лізинг, факторинг, надання гарантій, торгівля валютними цінностями, фінансові платіжні послуги, послуги на ринках капіталу, послуги у сфері накопичувального пенсійного забезпечення; 2) супровідні послуги: посередницькі (агенти та брокери), допоміжні (інформаційні, інкасаторські, бюро кредитних історій). Для надання фінансових послуг фінансові установи, зокрема ломбарди, кредитні спілки, страховики й фінансові компанії, повинні отримати відповідну ліцензію.

Розглянемо, які блоки пропонуються в межах законопроекту № 5065 (рис. 2).

З урахуванням цього планомірно запровадження нової моделі регулювання та нагляду надасть учасникам відповідних ринків фінансових послуг достатньо часу для побудови належних систем корпоративного управління, внутрішнього контролю, управління ризиками, допоможе визначити стратегію розвитку й бізнес-модель, сформувані капітал, необхідний для підтримки своєї платоспроможності, забезпечити потрібний рівень ліквідності та якості активів, що сприятиме фінансовій стійкості таких осіб [14].

У частині загального регулювання ринку фінансових послуг пропонується: осучаснити й розширити термінологію, котра використовується в законодавстві щодо регулювання ринків фінансових послуг; встановити обмеження щодо поширення положень закону на надання фінансових послуг у рамках державних і місцевих бюджетних програм із метою підвищення ефективності їх застосування та спрощення регулювання відповідних

КЛЮЧОВІ ПОЛОЖЕННЯ, ЩО ПРОПОНУЮТЬСЯ В МЕЖАХ ЗАКОНОПРОЕКТУ

1. Принципово змінити підхід до ліцензування – відійти від ліцензування видів фінансових послуг, натомість здійснювати ліцензування виду діяльності фінансової установи з надання певної фінансової послуги одночасно з включенням такої установи до відповідного реєстру з метою спрощення процесу доступу на ринок та підвищення ефективності регулювання.
2. Встановити, з метою однорідності їх застосування, універсальні положення щодо державного регулювання ринку фінансових послуг.
3. Закріпити роль та взаємозв'язок фінансових послуг із послугами, що є з ними пов'язаними, – супровідними, посередницькими й допоміжними.
4. Розширити можливості для фінансових установ надавати нові види послуг для глибшого їх проникнення на ринок фінансових послуг.
5. Запровадити сучасні принципи пруденційного нагляду та нагляду за ринковою поведінкою; ризик-орієнтований підхід до нагляду залежно від розміру, значимості, складності бізнес-моделі та індивідуального рівня ризику фінансової установи.
6. Удосконалити механізми застосування коригувальних заходів і заходів впливу в разі порушення фінансовими установами вимог законодавства.
7. Підвищити захист прав споживачів фінансових послуг шляхом зростання їх обізнаності із фінансовими послугами, які їм надаються, запровадження нагляду регулятора за ринковою поведінкою надавачів фінансових послуг, що також запобігатиме недобросовісній конкуренції та проявам шахрайства на відповідному ринку.
8. Встановити положення, що регламентують аутсорсинг на ринку фінансових послуг; удосконалити порядок здійснення нагляду окремими регуляторами та їх взаємодії між собою, з іншими державними органами й органами регулювання і нагляду інших країн.
9. Встановити положення, що регулюватимуть діяльність фінансових компаній і ломбардів: вимоги до їх діяльності, порядок реорганізації та виходу з ринку.
10. Унормувати питання укладання договорів з надання фінансових послуг

Рис. 2. Основні положення, запропоновані в межах законопроекту “Про фінансові послуги та фінансові компанії”

Побудовано за: Проект Закону про фінансові послуги та фінансові компанії № 5065 від 15.02.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71092.

суб'єктів; закріпити принципи надання фінансових послуг і захисту прав клієнтів (споживачів) задля забезпечення функціонування прозорого й конкурентного ринкового середовища; доповнити положення щодо обов'язку надавача фінансової послуги стосовно представлення повної та комплексної інформації про свою діяльність і весь спектр фінансових послуг, які ним надаються, у зрозумілій формі без спроб штучного ускладнення сприйняття такої інформації; посилити норми щодо захисту прав клієнтів при укладенні договору, зокрема щодо заборони зміни в односторонньому порядку не лише процентної ставки, а й будь-яких інших платежів або встановити нові платежі, порядок укладення договорів у дистанційній формі та/або шляхом приєднання; запровадити поняття “таємниця фінансової послуги” як спрощеного аналогу банківської таємниці, встановити режим її захисту й розкриття фінансовими установами та регуляторами; виокремити сім ви-

дів діяльності на ринку фінансових послуг, стосовно котрих здійснюються відповідне ліцензування й регулювання; описати можливі шляхи залучення надавачами фінансових послуг коштів із встановленням заборони їх залучення на масовому ринку у вигляді вкладів для всіх установ, окрім банків та кредитних спілок, а також запровадити інститут кваліфікованих інвесторів, що мають змогу інвестувати в діяльність фінансових установ у разі відповідності встановленим критеріям; закріпити положення щодо аутсорсингу як виконання третіми особами функцій чи окремих процесів надавача фінансових послуг із визначенням порядку взаємодії між ними, розподілу відповідальності та ролі регулятора; запровадити можливості існування саморегулявної організації учасників ринку тощо [14].

Вважаємо такий крок досить логічним, адже прийняття законопроекту забезпечить запровадження якісно нової моделі регулювання діяльності з надання фінансових послуг, котра враховує положення директив ЄС, найкращі світові практики регулювання та нагляду на ринках фінансових послуг, зважаючи на особливості вітчизняного ринку, а саме в частині вдосконалення вимог до ліцензування, оцінки платоспроможності й ліквідності, корпоративного управління та системи управління ризиками фінансових установ, застосування НБУ ризик-орієнтованого і пропорційного підходів при здійсненні як пруденційного нагляду, так і нагляду за ринковою поведінкою. Цей проект повинен стати фундаментом для всього ринку фінансових послуг, встановлюватиме ключові принципи й засади діяльності на ньому, захисту споживачів при наданні таких послуг, а також державного регулювання та нагляду за діяльністю на ринку фінансових послуг.

Окрім того, НБУ визначено порядок застосування заходів впливу до небанківських фінансових установ за порушення законів та нормативно-правових актів, зокрема про захист прав споживачів фінансових послуг. Для цього регулятор ухвалив два нових документи – Положення про заходи впливу на ринках небанківських фінансових послуг і Положення про особливості заходу впливу у вигляді відсторонення керівництва від управління фінустановою та призначення тимчасової адміністрації. НБУ зможе застосовувати широкий спектр заходів впливу залежно від характеру, обставин, причин і наслідків порушення, а також ризику для вкладників та клієнтів установи. До всіх НБФУ можуть бути вжиті заходи впливу: вимога усунути порушення, вимога скликати позачергові збори учасників фінансової установи, штраф, тимчасове зупинення або анулювання ліцензії, виключення компанії з реєстру, укладення письмової угоди [15].

Зазначені підходи передбачені постановами Правління Національного банку України “Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу у сфері державного регулювання діяльності на ринках небанківських фінансових послуг” від 01.02.2021 № 12 та “Про затвердження Положення про особливості застосування Національним банком України заходу впливу у вигляді відсторонення керівництва від

управління фінансовою установою та призначення тимчасової адміністрації” від 02.02.2021 № 13 [15].

До високоризикових суб'єктів ринку, якими є страховики й кредитні спілки, що залучають кошти громадян, додатково можуть застосовуватися такі заходи впливу: затвердження плану відновлення, відсторонення керівництва від управління та призначення тимчасової адміністрації. Вони дадуть змогу фінансовій установі стабілізувати свою діяльність, усунути порушення, забезпечити виконання зобов'язань перед її споживачами та кредитором. Окремі заходи впливу передбачено для небанківських фінансових груп. У разі виявлення порушення законодавства з питань нагляду на консолідованій основі регулятор має право підвищити економічні нормативи, ліміти, а також встановити обмеження на певні види операцій [15].

Наприклад, для фінансових компаній – гарантів передбачено додаткову ознаку ризикової діяльності – укладання нових договорів гарантій, тоді як установою не виконуються обов'язкові фінансові нормативи; для кредитних спілок – три додаткові ознаки ризикової діяльності: дострокове повернення вкладів пов'язаним особам на умовах, що відрізняються від умов залучення коштів, недостатність доходів або надмірні витрати, які призводять до погіршення фінансового стану та створюють ризик невиконання нормативів, штучне поліпшення фінансового результату чи викривлення звітності. Для страховиків визначено п'ять додаткових ознак ризикової діяльності: систематичне формування страхових резервів у недостатньому обсязі; отримання активів, котрі не відносять до прийнятних активів, якщо таке отримання призводить до зменшення розміру прийнятних активів, що приймаються в покриття нормативу платоспроможності та достатності капіталу, до розміру, меншого від 120 % нормативного обсягу активів; два й більше порушень обов'язкових критеріїв і нормативів за один звітний період; недостатність доходів або надмірні витрати, які призводять до погіршення фінансового стану та створюють ризик невиконання нормативів; штучне поліпшення фінансового результату чи викривлення звітності [15].

У вказаних ухвалених положеннях чітко визначено порядок ухвалення рішення про заходи впливу, а саме: що є підставою для застосування заходів впливу, як відбувається фіксація порушення, хто приймає рішення про застосування заходу впливу, як рішення доводяться до відома учасників ринку, як їх можна оскаржити тощо.

Варто наголосити, що згідно з постановою Правління Національного банку України від 19.10.2020 № 143, котра набрала чинності 23 жовтня 2020 р., небанківським фінансовим установам і операторам поштового зв'язку дозволено передавати іншим таким самим установам чи операторам свої повноваження щодо здійснення операцій з приймання готівки для її подальшого переказу за умови укладення відповідного договору [16]. Ідеться про НБФУ й операторів поштового зв'язку, які мають ліцензію НБУ на переказ коштів у національній валюті без відкриття рахунків і є платіжними організаціями та/або учасниками платіжної системи. Подібне нововведення в порядку

здійснення операцій із приймання готівки в гривнях для подальшого її переказу дасть можливість компаніям розширити сферу бізнес-діяльності, а споживачам – обрати зручні для них пункти обслуговування [16].

Уже незабаром НБФУ подаватимуть свою фінансову звітність на основі таксономії МСФЗ за міжнародним стандартом XBRL. Вони використовуватимуть XBRL-формат (eXtensible Business Reporting Language – розширювана мова ділової звітності). Це відкритий стандарт обміну діловою інформацією для складання річної, консолідованої фінансової звітності та квартальної звітності, що замінить різні підходи до розкриття показників звітності, які застосовуються наразі. Зазначимо, що таксономія фінансової звітності – це склад статей і показників фінансової звітності та її елементів, котрі підлягають розкриттю, а також взаємозв'язків між ними та іншими елементами таксономії. У західних країнах вона є загально визнаним стандартом для подання фінансової звітності за МСФЗ і GAAP США в електронному вигляді. Запровадження цього стандарту сприятиме вдосконаленню звітності вітчизняних фінансових установ та допоможе структурувати фінансову інформацію відповідно до таксономії МСФЗ у єдиному електронному форматі, сумісному з європейськими й міжнародними стандартами.

Реформування фінансової звітності банків і небанківських фінансових установ Нацбанк здійснює за підтримки ЄС, зокрема проекту “Впровадження практики ЄС з бухгалтерського обліку, фінансової звітності та аудиту в Україні” (далі – проект EU-FAAR). Співпраця НБУ та проекту EU-FAAR охоплює, зокрема, стандартизацію подання фінансової звітності в електронній формі, а також надійних і порівнянних фінансових даних за міжнародно визнаною таксономією МСФЗ у форматі XBRL.

Прогрес, досягнутий НБУ у співпраці з проектом EU-FAAR, визнаний міжнародною організацією “XBRL International”, яка встановлює цей стандарт. Запровадження фінансової звітності в єдиному електронному форматі відповідно до вимог Ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку є наразі одним зі складних та водночас пріоритетних напрямів реформ фінансового сектору. Ведення звітності відповідно до таксономії МСФЗ XBRL надає Україні багато переваг, зокрема підвищення прозорості фінансової звітності й результатів діяльності суб'єктів звітування; відкритий і доступний стандарт обміну бізнес-інформацією; поліпшення інвестиційної привабливості завдяки зрозумілим для міжнародної спільноти та порівняним, структурованим фінансовим даним [17].

Першим звітним періодом, за який підприємства, що зобов'язані застосовувати МСФЗ, подають фінансову звітність на підставі таксономії за МСФЗ у електронній формі, є 2020 р. Аби мати можливість подавати фінансову звітність у форматі XBRL, суб'єкти господарювання реєструються в Центрі збору фінансової звітності. Окремо варто зауважити, що за несвоєчасне подання у 2021 р. фінансової звітності за 2020 р. та проміжної фінансової звітності 2021 р. у форматі UA XBRL МСФЗ до Центру збору фінансової звітності “Система фінансової звітності” НКЦПФР не застосовуватиме за-

ходів впливу до суб'єктів звітування. Також залишаються чинними вимоги нормативно-правових актів НКЦПФР щодо подання адміністративних даних та інформації у вигляді електронних документів [18].

На наш погляд, на базі засадничих документів, які визначають стратегію розвитку держави й економіки, доцільно систематизувати єдиний перелік законопроектів, котрі повинні бути прийняті й упроваджені на виконання вказаних стратегічних планів. У цьому контексті надзвичайно важливим є прийняття пов'язаних із проектом Закону України “Про фінансові послуги та фінансові компанії” № 5065 законопроектів “Про страхування” і “Про кредитні спілки” [19].

Запорукою успіху державних заходів у контексті реформування РНБФП є забезпечення узгодженості середньострокової стратегії з чинною практикою регулювання, тобто зусилля органів державної влади не повинні виходити за межі її загальної стратегії, але при цьому враховувати національну специфіку.

На етапі наближення вітчизняного РНБФП до європейської моделі регулювання магістральним кроком стало прийняття Нацкомфінпослуг Стратегії реформування державного регулювання ринку небанківських фінансових послуг на 2015–2020 роки [20]. Розроблення цього важливого документа було зумовлене необхідністю збільшення ролі небанківського фінансового сектору та виникненням ознак стагнації на ринку відповідних послуг. Стратегія визначає основні напрями й завдання для їх реалізації правового та інституційно-організаційного характеру, спрямовані на розбудову ефективного державного регулювання й нагляду з метою розвитку конкурентоспроможного ринку. Метою цього консолідованого документа, що поєднав у одну програму напрями реформ усіх суб'єктів РНБФП, є забезпечення сприятливих умов для їх подальшого розвитку, підвищення інвестиційної привабливості та відновлення довіри споживачів.

Стратегічні вектори небанківського фінансового сектору в умовах сьогодення окреслені у Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року, котра підписана 16 січня 2020 р. і затверджена в установленому порядку. В НБУ її затверджено 26 грудня 2019 р. рішенням Правління Національного банку України № 1010-рш [21] та в розрізі Висновку 6 Національної економічної стратегії 2030 [22] щодо висвітлення проблемних аспектів функціонування цих суб'єктів фінансового ринку.

Так, Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Міністерство фінансів України та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб підписали та почали втілювати Стратегію розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Метою Стратегії є забезпечення подальшого реформування й розвитку вітчизняного фінансового сектору відповідно до провідних міжнародних практик та імплементації заходів, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, іншими міжнародними зобов'язаннями нашої держави. Вона замінить Комплексну програму розвитку фінансового сектору до 2020 року, котра ви-

значала пріоритетні реформи регуляторів протягом попередніх п'яти років. Зокрема, слід зробити акцент на стратегічному напрямі 4 “Розвиток фінансових ринків” у розрізі “сприяння розвитку ринків небанківських фінансових послуг”, що регламентують такі положення: дерегуляція ринків небанківських фінансових послуг (окрім ринку цінних паперів) із низьким рівнем ризиків, розвиток ринку страхових послуг, розширення можливостей використання суб'єктами господарювання операцій фінансового лізингу, розширення можливостей використання суб'єктами господарювання операцій із кредитними спілками, підвищення захисту довіритель фондів фінансування будівництва (ФФБ), забезпечення податкового стимулювання та гармонізація системи, оподаткування інструментів фінансового сектору, впровадження комплексної оцінки конкурентоспроможності ринків банківських і небанківських фінансових послуг України [22].

Зазначимо, що в межах нівелювання такого проблемного аспекту, як питання прозорості структури власності й захисту прав споживачів, регулятором на початку II кв. 2021 р. було зроблено певні кроки, зокрема затверджено вимоги до структур власності надавачів фінансових послуг і передбачено чіткі критерії їх прозорості [23]. До речі, відповідні норми містить постанова Правління Національного банку України від 14.04.2021 № 30 (рис. 3).

Усі учасники РНБФУ, крім кредитних спілок, а також лізингодавці, оператори поштового зв'язку, що мають право надавати окремі фінансові послуги, повинні будуть подати до НБУ інформацію про свою структуру власності. Вони також мають оприлюднити її на власних вебресурсах. Ці вимоги набирають чинності із 17 квітня 2021 р. Це дасть змогу зробити РНБФП прозорішим.

Отже, дослідження напрямів реформування державного регулювання ринку небанківських фінансових послуг в Україні вказує на необхідність його якісної перебудови шляхом реформування більшості складових та усунення перешкод, які стримують подальший сталий розвиток. Наразі ефективного функціонування вітчизняного РНБФП можна досягти за рахунок оновлення нормативно-правової бази з урахуванням помилок попередніх періодів і набутого досвіду. Реалізація таких стратегічних орієнтирів дасть можливість оцінити дії, спрямовані на поліпшення функціонування ринку на середньостроковий період, перетворить його на важливий системоутворюючий елемент національної фінансової системи та збільшить роль цього ринку в забезпеченні економічного зростання. Цілеспрямований і комплексний підхід до реформування дасть Україні потужний імпульс для розвитку її економіки, а також забезпечить європейський рівень добробуту громадян.

Підсумовуючи викладене, варто зауважити, що реформований вітчизняний ринок небанківських фінансових послуг має стати однією зі складових, котра забезпечить розбудову в Україні стійкої й прозорої фінансової системи, що сприятиме подоланню викликів і загроз, які постали перед нашою країною, її довгостроковому економічному зростанню, фінансовій

Рис. 3. Вимоги до структур власності надавачів фінансових послуг

Побудовано за: Небанківські фінансові установи розкривають свої структури власності – затверджено вимоги. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nebankivski-finustanovi-rozkriyut-svoji-strukturi-vlasnosti--zatverdjeno-vimogi>.

безпеці, а також уможливить її інтеграцію в європейський економічний простір. Лише комплексний підхід до реформування РНБФП дасть потужний імпульс для досягнення високого рівня розвитку національної економіки.

Перспективи подальших досліджень окресленої проблематики вбачаються в розробленні проекту Програми розвитку ринку небанківських фінансових послуг України на середньострокову перспективу, яка має бути стратегічно вивіреною та ґрунтуватися на цілісній, інтегративній моделі системи принципів правової держави й галузевих правових засадах, одним із компонентів котрої повинен стати вектор розвитку вітчизняного ринку небанківських фінансових послуг із відповідними затвердженими фінансовими індикаторами.

Ця середньострокова програма може містити такі елементи: її мету й принципи, поточний стан і відповідні проблемні аспекти, притаманні учасникам РНБФП, етапи та заходи реалізації програми, очікувані результати її здійснення, план заходів щодо виконання програми, фінансове забезпечення її реалізації.

Зокрема, вона має передбачати зростання ролі ринку небанківських фінансових послуг у процесах перерозподілу фінансових ресурсів, їх акумулювання для розв'язання пріоритетних державних завдань, збільшення інвестиційних можливостей учасників цього ринку; створення цілісної й ефективної системи РНБФП; стійке підвищення його капіталізації й розширення практики залучення інвестицій із використанням інструментів цього ринку, гармонізацію законодавства України, що регулює діяльність НБФУ, з директивами ЄС, забезпечення збалансованості економічних інтересів учасників РНБФП через формування конкурентоспроможного ринкового середовища, розроблення нових, конкурентоспроможних фінансових продуктів і послуг та відновлення довіри споживачів небанківських фінансових послуг тощо.

Список використаних джерел

1. Бачо Р. Й. Сучасний стан розвитку ринку небанківських фінансових послуг України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. : Економіка*. 2015. Вип. 1. С. 180–183.
2. Гриневич Ю. М., Мироненко М. Ю. Стан та перспективи розвитку спеціалізованих кредитно-фінансових установ в Україні. *Інноваційна економіка*. 2016. № 2. С. 17–24.
3. Іваницька О. М., Гуц М. В. Діяльність небанківських кредитно-фінансових установ в Україні. *Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Сер. : Економіка, право, політологія, туризм*. 2013. Вип. 1. С. 28–32.
4. Клименко О. В. Державне регулювання ринків небанківських фінансових послуг в Україні в умовах євроінтеграції. *Вісник НАДУ. Сер. : Державне управління*. 2020. № 1 (96). С. 39–48.
5. Прокопенко Ж. В. Господарська діяльність небанківських фінансових установ як об'єкт нормативно-правового регулювання: облікові аспекти. *Агросвіт*. 2017. № 8. С. 60–64.
6. Пишик Б. І. Розвиток ринків небанківських фінансових послуг в Україні: основні проблеми та шляхи їх вирішення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 16. С. 988–992.
7. Терещенко Г. М., Мусатова Т. А. Посилення пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами. *Наукові праці НДФІ*. 2016. Вип. 1. С. 95–106.
8. Тесленко Т. І. Характеристика небанківських фінансових установ та побудова бухгалтерського обліку в небанківських фінансових установах. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 2 (13). С. 376–380.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг : закон України від 12.09.2019 № 79-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text>.
10. МВФ оприлюднив текст Листа про наміри та Меморандуму про економічну і фінансову політику щодо нової 18-ти місячної Програми Stand-by для України / Міністерство фінансів України. 2020. 11 черв. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/mvf_opriliudniv_tekst_lista_pro_namiri_ta_memorandumu_pro_ekonomichnu_i_finansovu_politiku_shchodo_novoi_18-ti_misiachnoi_programi_stand-by_dlia_ukraini-2184.

11. Нацкомфінпослуг уклала меморандуми про співпрацю з Національним банком та НКЦПФР в межах реалізації положень Закону про “спліт” / Всеукраїнська асоціація кредитних спілок. 2020. URL: https://vaks.org.ua/?id_news=1626.

12. *Порада Є.* Спліт-регулювання фінансового ринку. 2020. 23 квіт. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/splitregulyuvannya-finansovogo-rinku.html>.

13. Національний банк завершує підготовку до прийняття функцій регулятора ринків небанківських фінансових послуг / Національний банк України. 2020. 7 трав. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zavershuye-pidgotovku-do-priynyattya-funktsiy-regulyatora-rinkiv-nebankivskih-finansovih-poslug>.

14. Проект Закону про фінансові послуги та фінансові компанії № 5065 від 15.02.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71092.

15. Національний банк затвердив нові правила застосування заходів впливу до небанківських фінустанов / Національний банк України. 2021. 5 лют. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zatverdiv-novi-pravila-zastosuvannya-zahodiv-vplivu-do-nebankivskih-finustanov>.

16. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 12 лютого 2013 року № 42 : постанова Правління Національного банку України від 19.10.2020 № 143. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0143500-20#Text>.

17. Звітність фінансового сектору переходить на міжнародний стандарт / Національний банк України. 2021. 19 лют. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvitnist-finansovogo-sektoru-perehodit-na-mijnarodniy-standart>.

18. НКЦПФР не штрафуватиме за неподання річної фінзвітності за 2020 рік на основі Таксономії UA МСФЗ XBRL. *Бухгалтер.ua*. 2021. 12 берез. URL: https://buh.ligazakon.net/news/202174_nktsfpr-ne-shtrafuvatime-za-nepodannya-rchno-finzvtnost-za-2020-rk-na-osnov-taksonom-ua-msfz-xbrl.

19. Небанківський фінсектор отримає нові закони: у парламенті зареєстровано законопроект про фінансові послуги та фінансові компанії / Національний банк України. 2021. 16 лют. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nebankivskiy-finsektor-otrimaye-novi-zakoni-u-parlamenti-zareyestrovano-zakonoprojekt-pro-finansovi-poslugi-ta-finansovi-kompaniyi>.

20. Стратегія реформування державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг на 2015–2020 роки : затв. розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 19.03.2015 № 499. URL: <http://nfp.gov.ua/news/918.htm>.

21. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy>.

22. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>.

23. Небанківські фінустанови розкриють свої структури власності – затверджено вимоги / Національний банк України. 2021. 16 квіт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nebankivski-finustanovi-rozkriyut-svoyi-strukturi-vlasnosti--zatverdjeno-vimogi>.

References

1. Vacho, R. J. (2015). Present state of non-banking financial services market development in Ukraine. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University, Series "Economics"*, 1, 180–183 [in Ukrainian].

2. Hrynevych, Yu. M., & Myronenko, M. Yu. (2016). Status and prospects of development of specialized credit and financial institutions in Ukraine. *Innovative economy*, 2, 17–24 [in Ukrainian].
3. Ivanytska, O. M., & Huts, M. V. (2013). The influence of tranches provided by IMF over Ukraine's economy. *Scientific Bulletin of the Institute of International Relations at NAU. Series: economics, law, political science, tourism*, 1, 28–32 [in Ukrainian].
4. Klymenko, O. (2020). State regulation of non-banking financial services markets in Ukraine in European integration. *Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine. Series Public Administration*, 1 (96), 39–48 [in Ukrainian].
5. Prokopenko, Zh. (2017). Business activities nbfis as object legal regulation: accounting aspects. *Agrosvit*, 8, 60–64 [in Ukrainian].
6. Pshyk, B. I. (2017). Development of non-bank financial services markets in Ukraine: main problems and ways to solve them. *Global and National Problems of Economics*, 16, 988–992 [in Ukrainian].
7. Tereshchenko H., & Musatova T. (2016). The strengthening of prudential supervision of non-bank financial institutions. *RFI Scientific Papers*, 1, 95–106 [in Ukrainian].
8. Teslenko, T. (2019). Characteristics of non-bank financial institutions and construction of accounting in non-bank financial institutions. *Pryazovskyi economic herald*, 2 (13), 376–380 [in Ukrainian].
9. Verkhovna Rada of Ukraine. (2019). *On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning the Improvement of Functions on State Regulation of Financial Services Markets* (Act No. 79-IX, September 12). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text> [in Ukrainian].
10. Ministry of Finance of Ukraine. (2020, June 11). *IMF publishes text of Letter of Intent and Memorandum of Economic and Financial Policy on new 18-month Stand-by Program for Ukraine*. Retrieved from https://www.mof.gov.ua/uk/news/mvf_opriliudniv_tekst_lista_pro_namiri_ta_memorandumu_pro_ekonomichnu_i_finansovu_politiku_shchodo_novoi_18-ti_misiachnoi_programi_stand-by_dlja_ukraini-2184 [in Ukrainian].
11. All-Ukrainian Association of Credit Unions. (2020). *Natskomfinposlug signed memoranda of cooperation with the National Bank and the NSSMC within the implementation of the provisions of the Law on "Split"*. Retrieved from https://vaks.org.ua/?id_news=1626 [in Ukrainian].
12. Porada, Ye. (2020, April 23). *Split-regulation of the financial market*. Retrieved from <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/splitregulyuvannya-finansovogo-rinku.html> [in Ukrainian].
13. National Bank of Ukraine. (2020, May 7). *The National Bank is completing preparations for the adoption of the functions of a regulator of non-banking financial services markets*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zavershuye-pidgotovkudo-priynyattya-funktsiy-regulyatora-rinkiv-nebankivskih-finansovih-poslug> [in Ukrainian].
14. Verkhovna Rada of Ukraine. (2021). *About financial services and financial companies* (Draft Law No. 5065, February 15). Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71092 [in Ukrainian].
15. National Bank of Ukraine. (2021, February 5). *The National Bank approved new rules for the application of measures of influence to non-banking financial institutions*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zatverdiv-novi-pravilazastosuvannya-zahodiv-vplivu-do-nebankivskih-finustanov> [in Ukrainian].
16. Board of the National Bank of Ukraine. (2020). *On Amendments to the Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine of February 12, 2013 No. 42* (Decree No. 143,

October 19). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0143500-20#Text> [in Ukrainian].

17. National Bank of Ukraine. (2021, February 19). *Financial sector reporting is moving to the international standard*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvitnist-finansovogo-sektoru-perehodit-na-mijnarodniy-standart> [in Ukrainian].

18. Bukhhalter.ua. (2021, March 12). *The NSSMC will not penalize for failure to submit annual financial statements for 2020 based on the UA Taxonomy IFRS XBRL*. Retrieved from https://buh.ligazakon.net/news/202174_nktspr-ne-shtrafuvatime-za-nepodannya-rchno-fnzvtnost-za-2020-rk-na-osnov-taksonom-ua-msfz-xbrl [in Ukrainian].

19. National Bank of Ukraine. (2021, February 16). *Non-banking financial sector to receive new laws: bill on financial services and financial companies registered in parliament*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nebankivskiy-finsektor-otrimaye-novi-zakoni-u-parlamenti-zareyestrovano-zakonoprojekt-pro-finansovi-poslugi-ta-finansovi-kompaniyi> [in Ukrainian].

20. National Commission for State Regulation of Financial Services Markets. (2015). *Strategy for reforming state regulation of non-banking financial services markets for 2015–2020* (Order No. 499, March 19). Retrieved from <http://nfp.gov.ua/news/918.htm> [in Ukrainian].

21. National Bank of Ukraine. (n. d.). *Strategy for the development of the financial sector of Ukraine until 2025*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy> [in Ukrainian].

22. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2021). *On approval of the National Economic Strategy for the period up to 2030* (Decree No. 179, March 3). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179> [in Ukrainian].

23. National Bank of Ukraine. (2021, April 16). *Non-bank financial institutions will disclose their ownership structures – the requirements have been approved*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nebankivski-finustanovi-rozkriyut-svoyi-strukturi-vlasnosti--zatverdjeno-vimogi> [in Ukrainian].